

Slovenski dom

Ste. 206

v Ljubljani, sobota 11. septembra 1937

Leto 11.

Rusija toži Italijo v Nyonu

... toda Anglija hoče k varovanju plovbe pritegniti za vsako ceno tudi Italijo

Nyon, 11. sept. o. Včeraj popoldne se je v Nyonu začela konferenca za zavarovanje plovbe na Sredozemskem morju. Od povabljenih 12 držav jih je poslalo v Nyon svoje zastopnike 9. Italija, Nemčija in Albanija so izostale. Sejo je začel in jo vodil angleški zunanji minister Eden, ki je v daljšem govoru utemeljil namen sestanka in predlagal, naj se konferenca spremeni v tehnično komisijo, ki bo izdelala podroben stvarni načrt. Za Edenom sta govorila še francoski zunanji minister Delbos in sovjetski komisar za zunanje zadeve Litvinov. Litvinov je med svojim govorom dejal, da Rusija pozdravlja nyonski sestanek iz teh razlogov: ker so njene ladje bile žrtev roparskih napadov, ki nimajo primere v zgodovini; ker se Sovjetska Rusija smatra za sredozemsko državo, saj teče veliko njenih voda v Crno, to je v Sredozemsko morje; in ker hoče Rusija na svetu ohraniti red in mir. Če se pomorsko roparstvo na Sredozemskem morju ne bo nehalo, bo Rusija prisiljena, da sama brani svoje ladje proti komurkoli, tudi proti Italiji. Rusija še vedno vztraja pri svoji trditvi, da so italijanske bojne ladje potopile dva sovjetska

parnika. Zaradi teh dejstev boljševiška vlada ne more ostati mirna, marveč bo porabila vsa sredstva, da si pripori svojo pravico. Na koncu govora je Litvinov s precejšnjo nesramnostjo izrazil celo željo in pričakovnje, da bodo Sovjeti pri njihovih korakih proti Italiji podpirale vse evropske, zlasti pa sredozemske države.

Ze takoj v začetku sestanka je bilo videti iz govorov angleškega in francoskega zunanjega ministra, da si od te konference ne obetajo posebno veliko, ker ni na njej ene najpomembnejših sredozemskih držav, to je Italije. Po Litvinovem govoru se je ta vtis še povečal, zato so prvo javno sejo hitro zaključili, nakar se je začela tajna seja.

Ukrepi za varstvo plovbe na Sredozemlju

Nyon, 11. sept. o. Na tajni seji zastopnikov držav, ki se udeležujejo sestanka v Nyonu, so se sporazumeli o štirih točkah glede varstva plovbe na Sredozemlju.

1. Za varstvo bodo skrbeli vse države. V ta namen bodo vse Sredozemsko morje razdelili v predele. Vsaka izmed udeležencev držav bo dobila v nadzorovanje en tak predel.

2. Svoj predel bo dobila v varstvo tudi Italija kljub temu, da se ni udeležila sestanka.

3. Francija in Anglija bosta nadzorovali in varovali zahodni predel Sredozemskega morja, to je, predvsem španske obalne vode.

4. Ostale sredozemske države si bodo razdelile druge določene predele, kakor jim bo to najbolje kazalo.

Ti sklepi kažejo, da sovjetska obtožba proti Italiji ni pri Angliji dobila nič razumevanja in da Anglija hoče, da ostane Italija v tem novem zasilnem sredozemskem bloku. Pri tajni seji tudi ni bilo govora o tem, kateri predel bo dobila v nadzorovanje Sovjetska Rusija in ali ga bo sploh dobila. Z ozirom na določilo, da bo tudi Italija sodelovala pri varstvu plovbe in z ozirom na ves potek prvih razgovorov v Nyonu, je treba sklepati, da so Sovjeti s svojim sredozemskim manevrom spodleteli.

Vesti 11. septembra

Kolera se je pojavila tudi v Sangaju in je med evropskimi in ameriškimi begunci v mednarodni četrti zahtevala doslej nad 100 žrtev. Obbolelo je tudi precej vojakov na angleških in ameriških bojnih ladjah.

Veliki indijski pesnik Rabindranath Tagore, čigar dela so prevedena tudi v slovensčino, je hudo zbolel, tako da se boje za njegovo življenje.

Madžarski kraljevi namestnik je včeraj z Vrbskega jezera odpotoval na Dunaj, od koder se danes odpelje v Budimpešto.

Skupina jugoslovanskih industrijev je včeraj prišla v Milan, kjer si bo ogledala tamonjne tovarne in gospodarske ustanove.

Predsedniku belgijske vlade van Zeeland je včeraj dal belgijski senat popolno zaščeno zaradi napadov glede denarja, ki ga je van Zeeland prejel od fondov državne banke. Kljub temu pa govore, da bo van Zeeland zaradi zadnjih odkritij v Narodni banki odstopil in se umaknil iz javnega življenja.

V libonsko luko je včeraj priplula nemška križarka »Admiral Scheer«. Na njej je vrhovni poveljnik nemškega brodograjskega podjetja »Fischel«.

Angleški rušilec »Havoc«, ki ga je prejšnji teden napadla neznana podmornica s torpedom, so v Gibraltarju docela popravili in je spet odplul na službo.

Veliki poljski manevri so se začeli včeraj. Udeležujejo se jih finski, estonski in letonski voditelji generalnega štaba.

Vsearabski kongres v Bludanu, ki se ga udeležujejo odposlanci vseh arabskih držav in rodov, se je enodušno izrekel proti delitvi Palestine za ustavitve judovskega naseljevanja v Sveto deželo.

Sovjeti nočejo plačati stroškov za svoj paviljon na pariški svetovni razstavi, češ da odgovarja francosko delavstvo za to, da so se dela tako zavlekla in podražila. Francosko delavstvo je pa na razstavi organiziralo stavke na pobudo sovjetskih agitatorjev v francoski komunistični stranki. Torej težko vprašanje za boljševiško moralo.

Tajništvo Zveze narodov je šele zdaj dobilo v roke besedilo resolucij vseameriške konference v Buenos Airesu.

Pri letalskih tekmah okrog Anglije, na progi, ki je dolga 2500 km, je včeraj prišlo do težke nesreče. Pred tisoč gledalcev sta v Scarboroughu treščila na tla dva častnika-tekmovalca s svojim letalom.

Italija baje ne more skleniti protiboljševiške pogodbe z Japonsko zaradi tega, ker so Japonci odkrili v kitajski vojski italijanske častnike kot učitelje in organizatorje. Zaradi tega se je Italija pri japonski vladi opravičila z izgovorom, da bi sicer na mesto Italijanov prišli sovjetski vojaški instruktorji.

19 italijanskih lovskih in bombnih letal je prispelo v perujsko пристanišče Callao. Letala bodo obiskala vsa večja južnoameriška središča, prirejala akrobatske in spretnostne polete ter tako delala propagando za Italijo in italijansko letalstvo.

Francoski frank je včeraj spet padel. Njegova vrednost v razmerju do dolarja je tako nizka, kakor ni bila še nikdar po vojni. Padec pripisujejo predvsem zavoženim francoskim državnim financam, ki jih niti novi finančni minister Bonnet ne more z vsemi zasilnimi in nasilnimi odredbami spraviti v red.

Najmlajši Rooseveltov sin John se bo v kratkem zaročil z gđ. Lyndsay-Clarkovo, ki pripada bogatim ameriškim krogom.

Romunski kralj Karol bo s svojo jahto »Lucea-farul« v kratkem obiskal vsa večja jugoslovanska in italijanska pristanišča.

Brazilska fašistična stranka je priznala včeraj vrhovno sodišče v Rio de Janeiru kot zakonito.

18 milijonov drahem v kovancih po 5000 drahem so odnesli predvčeršnjim iz grške državne banke v Atenah neznani roparji. Banka je objavila številke vseh ukradenih bankovcev in proglasila ves denar za neveljaven.

Primanjklaj v češkoslovaškem državnem proračunu je 1936 znašal nad 2 milijardi kron, čeprav je država v zadnjih letih najela nad 15 milijard kron javnih posojil za kritje proračunskih primanjklajev.

Sv. oče je sprejel belgrajskega nuneja Pellegrinettija, ki mu je poročal o položaju katoliške Cerkve v Jugoslaviji in o stanju konkordatskega vprašanja.

620 novih primerov otrpnjevanja tilnika pri otrocih so ugotovile zdravstvene oblasti v Združenih državah zadnji teden. Ta strašna otroška bolezen povzroča v Ameriki vedno večjo bojazen.

Tudi Gijon se hoče sam udati

Hendaye, 11. sept. o. Po nacionalističnih poročilih sodeč so v oblegani trdnjavi Gijonu izbruhli resni nemiri, ker hoče večina prebivalstva izročiti Francovim četam mesto brez boja. Včeraj so bile v mestu velike demonstracije, pri katerih so udeleženci zahtevali, naj poveljstvo obrambe mesto takoj izroči nacionalistom, ker je nadaljnji boj zaradi popolne obkolitve tako in tako brez uspeha. Na razpoloženje prebivalstva zelo vpliva tudi nacionalistična propaganda, ker Francova letala dan za dnem mečejo na mesto tisoče in tisoče letakov, v katerih pozivajo prebivalstvo, naj vrže rdečo vlado in prevzame samo oblast. Letaki zatrujejo, da Francove čete nezadržno napredujejo proti Gijonu.

Ruski general ubit

Zaragoza, 11. sept. o. Nacionalistični tisk poroča, da so pred dvema dnevi na aragonski fronti pri Belchiti nacionalistični letalci z bombami zadeli avto, v katerem se je vozil ruski general Mihajlov, ki je poveljeval mednarodni brigadi na aragonskem bojišču. General je bil ubit.

Nacionalisti so ujeli tudi Joaquina Maurina, soustanovitelja katalonske trockistične delavske organizacije POUM. Maurina so katalonski komunisti pred letom dni proglasili za mrtvega, da bi s to novico vplivali na trockiste. Maurin pa je v resnici pobegnil in se skrival po raznih bojiščih, dokler ga niso zdaj v Asturiji ujeli.

Amerikanke prosijo za može

Burgos, 11. septembra. o. Več ameriških mladih žensk, katerih može služijo kot letalci v valencijski vojski, je poslalo generalu Francu pismo, v katerem rote vrhovnega poveljnika nacionalistov, naj da izpustiti ujetih ameriške letalce, da se bodo vrnil domov. Pismo je setavljeno v zelo prosečem tonu. Nacionalistično poveljstvo pa ima ujetih ameriške pilote v zaporu zato, da jih bo ob priliki zamenjalo za ujetih nacionalističnih letalce.

Maroški sultan v San Sebastianu

San Sebastian, 11. septembra. AA. (DNB.) Danes se je pripeljal v družbi odličnih osebnosti v San Sebastian sultan španskega Maroka. Udeležil se bo slovesnosti, ki jih priredijo za obletnico zavzetja San Sebastianu.

Po poročilih iz Gijona so tamkajšnji oblastniki ukazali zadnje dni ustreliti več kot 400 oseb. Med njimi je tudi nekaj uglednih politikov ljudske fronte. Vse kaže, da so anarhisti popolni gospodarji položaja in da skušajo za vsako ceno preprečiti izselitev prebivalstva iz Gijona.

Iz istega vira se je izvedelo, da so zadnje dni oplenili več kot 1000 stanovanj.

Gospodarske stiske valencijske vlade

Valencia, 11. septembra. o. Med uredbami, ki jih je zadnje dni izdala valencijska vlada proti oduštvu je posebno važna tista, ki določa smrtno kazen za navijanje cen živlom in za zbiranje zasebnih živiliških zalog. Odredba vsebuje cene za vsa najvažnejša živila. Kdor se pregreši proti tej odredbi, bo sojen kot sovražnik države.

Razstava Kluba neodvisnih umetnikov

Jutri ob pol 11 se bo v Jakopičevem paviljonu začela razstava Kluba neodvisnih umetnikov. Na razstavi sodelujejo vsi člani kluba z novimi interesantnimi deli in ni dvoma, da bo razstava do stopnja uvedla jeansko umetniško sezono. Začetek razstave bo prenašala tudi ljubljanska radijska postaja. Govoril bo slikar Zoran Mušič o značaju in ciljih najmoderneje umetnosti. Razstava bo odprta tudi zvečer in bo združena z vsakodnevnimi koncerti, ki jih bo klub prirejal v razstavnem prostoru. Jutri ob 19 bo prvi koncert, pri katerem sodelujejo: operna sopranistka Ksenija Vidaličeva, tenorist Aleksander Kolacov ter dirigent Zebre. Simpatična manifestacija naše moderne umetnosti zasluži čim večjo pozornost in čim številnejši obisk.

Zaradi neprestanega padanja vrednosti pezete na tujih borzah, je vlada izdala zakon, s katerim prepoveduje izvažati španski denar. Določila je tudi uradno vrednost pezete 75 francoskih frankov za 100 pezet. Dejansko pa so na francoskih denar-

Hitler govori 140.000 voditeljem stranke

Nürnberg, 11. sept. AA. (DNB) Vodja Hitler je sredi govora pred 140.000 političnimi voditelji stranke. Pred njim se je vilo 34.000 zastav. Hitler je v svojem govoru rekel, da stranka ni samo na papirju, ampak da tudi dela. Letošnji kongres je v znamenju dela.

»Vi veste, da je naš stari sovražnik hotel izvesti nered v svetu, toda pri nas se bo zlomil ob zlati našega pokreta. Naše gibanje se bori za višjo pravico, resnico in višje ljudsko razumevanje. Nem-

Vojne na Kitajskem letos še ne bo konec

Tokio, 11. sept. AA. (Domej). Ministrski predsednik Kono je izjavil časnikarjem, da se sovražnosti s Kitajsko letos pač ne bodo končale.

Sangaj, 11. sept. Havas: Topniški dvoboj med kitajskimi baterijami in japonskimi vojnimi ladjami pri Putungu se je končal brez večjih uspehov. Zvečer so kitajska letala bombardirala japonske vojne ladje, ki so odgovorile s protiletalskimi topovi.

Sangaj, 11. sept. Reuter: Pri davišnjem obstreljevanju kitajskih postojank pri Putungu so japonskih vojnih ladjah in letalih, je znatno trpelo tudi več velikih stavb v tuji koncesiji. Kitajski strelji so zadeli japonsko bolniško ladjo »Erikan Amora«, zasidrano blizu japonskega konzulata. Več kitajskih granat je padlo tudi na skladišča v pristanišču, vendar niso zadele japonske admiralske ladje »Izumoc«.

Japonci so začeli bombardirati odsek Siangvan pri Jangcepu, toda pozneje so obstreljevanje prenesli na Futung. Japonci trde, da so zavzeli postojanke kakor jih je določal njihov načrt; Kitajci pa poročajo, da so Japonci izgubili celo nekatere izmed svojih dosedanjih postojank. Vseeno se zdi, da so Japonci ponekod prodrli.

Vojaške športne tekme Male zveze

Praga, 11. sept. AA. ČTK: Kraljevi gradec in Pardubice sta v zastavah o priliki lahkoatletskih tekmovalcev vojsk MZ. Včeraj je bil v Pardubicah svečan banket, ki so se ga udeležili vsi voditelji skupin, ki se udeležujejo tekmovalni, in pa vsi zastopniki oblasti. Člani skupin so si tudi ogledali vse pomembnosti mesta na kulturnem in gospodarskem polju.

Prvi izmigi tekmovalni v plavanju so na 1000 metrov zmagali Čehoslovaki v 4 minutah. Prav tako so Čehoslovaki premagali tudi Jugoslovane v sabljanju.

Sporazum med Malo zvezo in Madžarsko

Budimpešta, 11. septembra. AA. (DNB.) Pod predsedstvom Daranya je bila včeraj seja vlade in je zunanji minister de Kanya podal obširno poročilo o mednarodnem položaju. Politični krogi izjavljajo, da se bo normalizacija odnosov med Malo zvezo in Madžarsko izvedla po rednih diplomatskih pogajanjih.

Trgovska pogačanja s Francijo

Belgrad, 11. septembra. AA. 13. t. m. se začne trgovska pogačanja med našo državo in Francijo v Parizu. Pogajanja se bodo v glavnem vršila v zvezi z obojestransko odpovedjo klirinške pogodbe, potekle konec avgusta, o ureditvi plačilnega prometa in določitvi novih kontingentov, ker so dosedanja veljala samo za leto 1937. V glavnem pričakujejo, da se bo pri teh pogajanjih posrečilo doseči ravnotežje v naši plačilni bilanci.

nih tržiščih zadnje dni plačevali za 100 pezet samo 47 frankov. Ob začetku državljanske vojne je 100 pezet veljalo 171 frankov.

Vojni minister Prieto, ki nadomestja predsednika vlade Negrina, dokler se le-ta mudi v Ženevi, je izdal nalog za aretacijo 230 članov mladinske organizacije. Med njimi je tudi več članov ljudske brigade. Baje pridejo pred sodišče kot sovražniki države.

čija je sestavina miru in dejansko dela za varnost. Torej ona tudi jamči za mir. To naj ve ves svet in naj se ne da zavajati po tistih zločinskih agitatorjih, ki delajo samo na tem, da izvozijo nered. Mi gledamo na prihodnje leto z velikim zupanjem. Nemčija bo izvršila naloge, ki si jih je postavila. Te naloge pa so velike. Vi vsi poznate naše načrte. Nekateri načrti objemajo cele generacije. Naj tudi drugi narodi postavijo sebi slične naloge in tedaj bomo lahko mirno živeli v slogi. Svoj govor je končal z besedami: Vse za Nemčijo!

Odstop dr. Schachta pomeni vojno

London, 11. septembra. AA. Vest, da bo dr. Schacht v kratkem odstopil, je vznemirila angleški tisk. »News Chronicle« pravi: Dr. Schacht je eden izmed najuglednejših in redkih strokovnjakov, ki jih je narodnosocialistična vladavina održala še iz prejšnjih režimov. Že skoraj 14 let vodi nemški bančni sistem. Zadnja štiri leta je pokazal nenavadno spretnost v žongliranju z nemškimi financami; njegova zasluga je, da se je mogla nemška oborožba financirati. Vsekako je bil dr. Schacht eden izmed stebrov nemških zmernih elementov. Ker je evropski mir odvisen od tega, kar še ostane zmernega v nemški politiki, se ne more njegovega odhoda veseliti nihče, razen tistih, ki sanjajo o vojni.

Pustolovščine stud. slik. akademika

Ljubljana, 10. septembra. V Ljubljani sicer le v velikih presledkih doživljamo kakšne posebne pustolovščine prevečanih pustolovcev. Te dni pa je vendarle vzbudil pozornost s svojim nastopom neki 21 letni mladenič Pintač Anton, ki je pred dobrim letom prišel v Ljubljano iz okolice Čakovca. Pintač se je na praznik hotel s samokresom ustreliti v srce menda zato, ker mu je odrekla svojo ljubezen mlada Vida, s katero se je bil Pintač pred dobrimi šestimi meseci seznanil. Lepa Vida je izučena šivilja, zvezo z Pintačem pa so ji starši uporno branili ves čas, kar je on zahajal v hišo. Razen tega je Pintač Vido parkrat celo hotel kloputati.

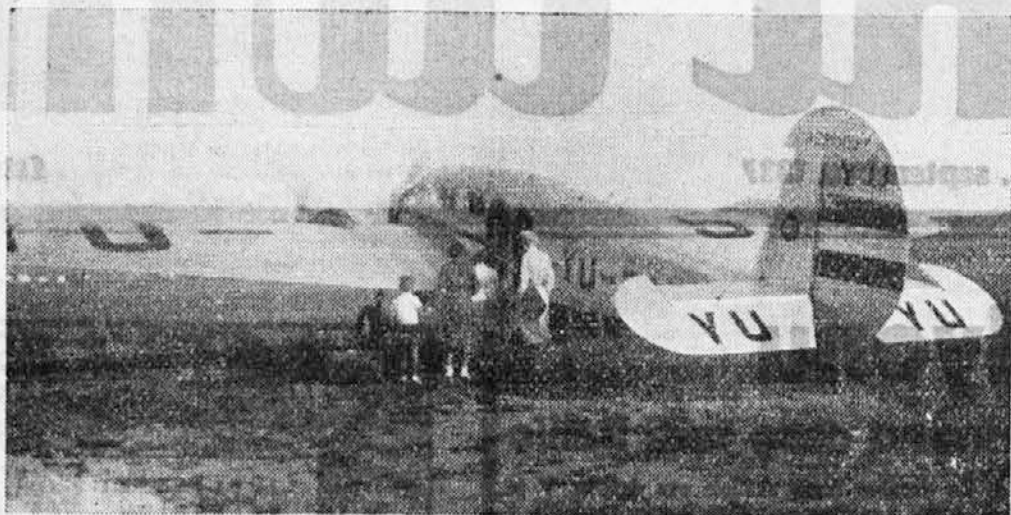
Ob priliki tega poizkusa samomora, ko so močno ranjenega Pintača odpeljali z reševalnim avtomobilom v bolnišnico, pa se je odkrila vsa pestra preteklost ljubavnega junaka Antona. Ljubljanska policija je že pred enim letom bila opozorjena od neke mestne policije na Hrvaškem, naj bo pozorna na Pintača, ki je bil doli zaradi manjših tatvin že večkrat zasledovan in zaprt. V Ljubljani se je Pintač izdajal za učenca slikarske akademije ter je v tem smislu pisal tudi svojemu prijatelju v domovino ljubeznivo dopisnico. Razen tega je Pintač temu prijatelju pisal, da je pri dobri bogati rodbini. Naj mu tedaj tja piše, pa naj navede v naslovu tudi pristavek »student slikarske akademije«.

Pozneje je Pintač stopil v službo k nekemu kipearskemu podjetju v ljubljanskem predmestju. Tam je opravljal navadna dela ter pač ni v ničemer izpričeval svojega znanja v kiparstvu. Dobival je po 150 din na mesec, razen tega pa prosto stanovanje in hrano. Pintač je v resnici dovršil štiri razrede gimnazije, vendar je zaradi neuspeha pri učni moral izstopiti ter se je potem izučil mehanične obrti. Zdaj je v Ljubljani zaenkrat prekinil svoje pustolovščine, toda zaradi strela se bo v bolnišnici najbrž kmalu izljal.

Agenti GPU so pri Lausanneu v Švici umorili češkega državljana Eberhardta, ki je bil odposlanec kominterne v neki balkanski državi, a se je svoji nalogi izneveril ter pobegnil v Švico.

Skok čez Karavanke v Celovec

Vtisi potovanja z letalom iz Ljubljane v Celovec

Ljubljana, 11. septembra.

To ni bila moja prva vožnja z letalom. S pokojnim Nikitinom, ki je lani tako tragično končal pri letalski nesreči in o katerem sem bil prej in poslej prepričan, da je bil izvrsten, pravi virtuoz letalec, sva pred leti z enomotornim športnim letalom skupaj prečkila vso Dolenjsko in Gorenjsko. Lani sem imel tudi priliko leteti z nemško Lufthanso nad Berlinom.

Lepše vožnje je pa ni...

Toda vožnja z letalom iz Ljubljane v Celovec je vendarle bila po vseh okoliščinah in po čudovitih vtisih nekaj edinstvenega. Bo kar držalo, da spada ta košček zračne proge med najlepše, kar jih je mogoče doživeti na črti Sušak-Ljubljana-Celovec-Gradec-Dunaj, na kateri letošnje poletje obratuje v skrajnem obsegu avstrijski OELAG. Čundo je po vsem tem le to, kako da se na tej progi ne more bolj dvigniti promet. Uprava letalske družbe, ki to progo vzdruže, daje večjim skupinam take popuste, da bi prijatelji letenja brez velikih stroškov mogli vsaj poskusiti to čudovito vožnjo nad Karavankami. Treba se je samo obrniti na letališče, ki vam brez težav oskrbi vse potrebne papirje ter sploh postreže z vsemi navodili za potovanje.

Zbrali smo se na pot trije. Čudno naključje nas je navezalo, da smo to pot opravili na tak način, kakor jo doslej menda nihče še ni opravil. V Ljubljani so nam brez posebnega dali nekako suhoparno potrdilo kaj da smo, kam gremo in kaj hočemo. Pravilnih potnih listov vsi nismo imeli, kdo naj se se s tem ukvarja ter si dela stroške. Šlo je zdaj za propagandni polet. Na vsej svoji poti bomo pa srečavali ljudi, ki se bodo ljubljanskim časnikiarjem do tal priklanjali, smo si v grešni domisljivosti mislili. Toda v Celovcu na letališču so rekli, da je sicer Ljubljana lepo mesto, tudi novinarsko razstavo zelo obratno, ampak kar brez vsega pa po Avstriji vendarle ne bomo leteli, čeprav predstavljamo ljubljanske dnevnike. No naj bo, so nazadnje rekli, če že mislite s prvim vlakom čez Jesenice nazaj, bomo spregledali to reč. Ampak svojim kolegom v Ljubljani pa le povejte, da vaše novinarske legitimacije brez pardona veljajo zgolj v Jugoslaviji, nam v Avstriji na žalost ne vzbujajo zadostnega respektu.

V petih urah sem in tja

Pa smo šli. Točno ob treh popoldne smo se v Ljubljani dvignili z letališča, v elegantnem krogu smo zaplaval nad Zalogom in čez Savo, odbrzeli čez Gorenjsko do Trčiča in čez Ljubelj naravnost v Celovec, kjer smo zopet sedli točno po 27 minutah vožnje. Čez pol ure smo se sedeli v kolodvorski restavraciji v Celovcu, čez dobro uro je vlak že brzel proti Podroščici, zvečer točno ob osmih smo že zopet bili v Ljubljani. Vsa naša romantična dogodivščina je trajala točno pet ur.

Pa bi seveda radi vedeli, kakšni so vtisi. Ne bi rad pretiraval, lahko pa rečem, da je težje popisati to reč, kakor pa jo doživljati. Tudi prijatelj Mrzel, ki je med nami tremi edini doživljal to pot svojo devisko vožnjo v letalom, je naposled moral priznati, da kaj lepšega v življenju še ni bil doživel. Zlasti pa je podčrtal vredno to, da človek z letalom potuje brez slehernega občutka neugodja. Počutili se v letalu ves domo, zdi se ti, da sedi v udobnem avtobusu, med potjo ne srečuješ nobenih sprevodnikov, nihče te ne vpraša za vozovnico. In ta prelestni pogled z višine nad polja, na te sanjave, tihe gozdove, nad katerimi letimo. Te naše lepe, kakor v pravljici lepo razvrščene vasice pod nami, kakor zelena preproga so vsa ta polja, kakor skatljice so druga ob drugi položene lične hišice naših ljudi med polji.

Sleherno domačijo poznaš...

Občutek, ko se dvigne letalo s tal? Saj niti ne čutimo ne, kdaj smo pustili tla pod seboj! Tam ob ograji stoji nekaj rojakov, ki mahlja z roko, vohajo nam srečno pot, motorji prično delovati, letalo se premakne. Že letimo nad železniško progo nekam proti Kašlju, zavijajoč nad Zalog, čez Savo, naravnost čez št. Jakob, Nadgorico, Ježo, prelubi domači kraji, tam ob strani rojstna hiša na Jezici, še dalje tam družina v Stožicah, sleherno domačijo vidiš, poznaš, jo z občutkom gledaš, dokler ni ostala daleč zadaj. Neuravnana Sava pod nami se nam vidi kakor veličanski hudournik, ki razdira z malimi svojimi rokavi in toki plodovita polja v ravnini. Vse to je seveda silno majhno. Toda prav Sava z letala naredi se poseben vtis. Kadar se sprehajaš ob strugi, dobivaš vtis, kako široka, ogromna reka je to; z letala pa se zdi struga, ki jo zlahka premeriš z enim pogledom od Šmarne gore do Zaloga in še dalje, kakor dolga razgrzana ali zamotana nit. Vsa škoda, ki jo je reka v svojem toku napravila, je z višine še bolj vidna kakor sicer.

Toda letalo leti, že nad Dobenom, točno nad novo restavracijo. Tam ob strani smo pustili Domžale, zadaj je ostala Ljubljana, ob strani se nam smehljiva cerkva nad Šmarno goro, pod nami se blešči Povodje, Polje, Jerneja Kopitarja Repnje s cerkvico v gozdu, na desni Vodiče, tam dalje Komena, Mengeš, široko kamniško polje. Vse prostrano pokrajino od Kranja do Kamnika in Ljubljane objemaš z enim samim pogledom. Kako lepa, kako divna je naša zemlja, kako čedna so te vasice pod nami, bele ceste med polji, cerkvice na holmih.

Ob strani je ostalo pod nami Velesovo, letimo prav nad Šenčurjem, brzimo naravnost nad Golnik. Kolega Stangel, z vsem tovariškim občutjem smo mislili nate ter na vse pestre, tako nasprotujoče si doživljaje, ki jih v avzjem noklicu doživlja časnikiar. Bog ti dai srečo in pridi, da boš skoraj zaživel v namit

Cez mejo

Pod nami Trčič in vsa dolina Sv. Ane, vsa zavita cesta na Ljubelj in meja na vrhu. Avtomobil stoji na cesti, cariniki ravno pregledujejo vozilo, mi pa se smejejo tem pustim ceremonijam, za nas ni nobene meje, mi gremo kar naprej... Toda, kje so Karavankel Gora skoraj nismo občutili, spogledovali smo se med seboj in epraševali, kje so naše planine, kje je ostal Storžič, kje Begunjska, glejte tam spodaj je vendar že Celovec, jezero, Gospoavetsko polje. Prav občutek strahote nad prepadi nas je zanimal, ko smo se odpravljali na pot, pa

Električni tok ubil delavca

Celje, 11. septembra.

V Zagradu pri Celju je večeraj nepričakovano prišlo do smrtni nesreče, ko je rudarski delavec Kolar Jože postal žrtev električnega toka. Pri posestniku Čečku so stiskali jabolka. Pri delu je pomagal tudi Kolar, ki je sicer tudi pri Čečku stanoval. Zaradi pridnosti in usrečljivosti so Čečkovi Kolarja smatrali skoro za svojega, ker je ob vsakem prostem času in ob vsaki potrebi rad ustregel gospodarju in mu pri delu pomagal. Večeraj na večer pa je hotel Kolar napeljati električni tok od Čečkove stikalnice do sosedu. Zica je bila sicer izolirana, pokvarjeno pa je bilo stikalo. Ko je Kolar držal v eni roki kolobar žice, v drugi pa stikalo, je nepričakovano prišlo do kratkega stika. Kolar je zajetal in se zgrudil. Prisotni so brž priskočili k njemu, istočasno pa poklicali reševalni avtomobil iz Celja. Toda še preden so Kolarja prepeljali v bolnišnico, je že izdihnil.

Celjske novice

Celje, 11. septembra.

Planinske postojanke v Savinjskih Alpah bodo oskrbovane še ves september. Kočbekov dom na Korošici in Aleksandrov dom v Logarski dolini se bosta zaprla 28. septembra. Tega dne se zapre tudi Frisaufov dom na Okrešlju, vendar bo ta postojanka samo ob sobotah in nedeljah oskrbovana še ves mesec oktober. Za obisk planin je najlepši čas jesenski.

Ukinitev toka. Kranjske deželne elektrarne bodo radi nujnih vzdrževalnih del prekinile dobavo toka v nedeljo od 7-13.

Celjski sport. SK Jugoslavija v Celju bo priredil jutri, v nedeljo, ob 8 zjutraj na svojem igrišču na Sp. Lanovžu propagandni lahko-atletski meeting z bogatim sporedom. Tekmovalci bodo člani SK Celja, Amaterja, Trbovelj in Primorja iz Ljubljane. Pričakuje se tudi sodelovanje tekmovalcev SK Maratona in Železnika iz Maribora, SK Ptuj in SK Planine iz Ljubljane. Ker imajo ti klubi dobre in talentirane atlete, bodo borbe pri teh napetih in prav lepe, zlasti v juniorskih disciplinah. Popoldne istega dne se bo vršila ob pol 5 podvezina prvenstvena tekma med SK Celjem in SK Atletiki. Obe moštvi sta dokaj močni, zato se Celjani še posebno zanimajo za tekmo.

V Mariboru je 2423 dijakov

Maribor, 7. septembra.

Vpisovanja na mariborskih srednjih šolah so bila v soboto zaključena. Na Trgovski akademiji so že danes pričeli z rednim poukom, na ostalih zavodih pa bodo imeli v ponedeljek šolske maše, v vodih pa začnejo z delom. Dijaki so s takim podaljšanim počitnic prav zadovoljni ter je mesto, ki je zadnje dni pretečenega tedna oživilo zaradi dotoka študentov, zopet za nekaj dni izgubilo svojo živahnost. Profesorji pa bi radi imeli že pouk, ker itak ni več daleč do prve konference ter se bo to podaljšanje počitnic v šoli poznalo. Naval je bil letos na srednje šole izredno velik. Na vseh zavodih so morali kandidata odločati. Najbolj sta izbirali pač Trgovska akademija in učiteljske, kamor je vse sililo, v zadregi pa sta bili tudi klasična in realna gimnazija, kam z vsemi prijavljenimi dijaki. Rezultat navala na srednje šole je 2423 vpisanih študentov, za 100 več kakor lansko leto, ko se jih je vpisalo 2319. Največji zavod po številu gojencev je ostala zopet realna gimnazija. Letos ima 1292 dijakov (lani 1281), med njimi 535 deklet. V I. razredu je 267 dijakov, v II. 210, v III. 205, IV. 177, V. 123, VI. 133, VII. 97 in v VIII. 80. Zavod bo moral imeti 34 oddelkov. Zopet je letos kočljivo vprašanje, kam s tolikimi razredi. Vse dopoldanske in popoldanske ure so izpolnjene, 8 razredov se nahaja na »gostovanju« v I. nadstropju bivšega ženskega učiteljskega na Zrinjskega trgu, pa sta kljub temu še ostala dva razreda brez strehe. Ravnateljstvo se sedaj trudi, da bi našlo še kje za ta dva prostore, drugače bo res treba uvesti še »nočni štih«. Prenapolnjenost vseh razredov, celodnevna zaposlitev moči in prostorov, vse to ustvarja silno nezdruživo razmere na zavodu in edina pomoč bo res, da banovina postavi novo šolsko poslopje za realno gimnazijo, kar je mestni svet na svoji zadnji seji s krepkim poudarkom zahteval. — Druga po velikosti je klasična gimnazija, ki ima letos 825 gojencev (lani 763), od tega 165 deklet. V I. razredu je 186 dijakov, v II. 160, III. 96, IV. 114, V. 87, VI. 69, VII. 58 in VIII. 55. Zavod bo imel letos 20 oddelkov ter so prostori tudi že do skrajnosti izrabljeni za dopoldanski in popoldanski pouk, povrh tega pa ima zavod že dva razreda na gostovanju na učiteljski šoli. — Na Trgovsko akademijo je bil letos izreden naval. V I. razred se je prijavilo 91 kandidatov, sprejetih pa je bilo 47, v II. razredu jih je 48, III. 62, v zadnjem

smo prevozili Karavanke brez tega. Rahla meglica je zakrila Kamniške planine na strani ob desni, pod nami pa je vsa v soncu blestela Kriška planina. Samo bežen pogled na skalnate vrhove, na divje prepade, na vso globoko in tiho božjo prirodo, pa je ostala vsa dolgo pričakovana romantika Karavank daleč za nami v samotni in tišini.

Letalo zavozi nad Celovcem daleč tja do Gosposvetskega polja. Letimo skoraj nad cerkvico pri Gospe Sveti, tik knežjega kamna; široka črna asfaltirana cesta deli ravnino pod nami. Zopet zaokroži letalo, samo malo se nagumno v udobnih sedežih, letalo že usmerja pot nad letališče, spušča se, zopet skoraj ne čutimo, kdaj smo na tleh, ko že stojimo pred široko lopo na letališču.

Ni je bolj varne vožnje

Z nami se je vozila še mlajša gospodična iz Sušaka na Dunaj. Kakor da sedi v kavarni nad modrimi časopisi, ne pa v letalu 2000 m nad zemljo; tako malomarno, brez vsake prinesli bojazni ali tudi zgolj radovednosti se vozi z nami. Pa se je tudi nam vsa ta pot zdela odlično prekratka. Komaj smo dobro prižgali cigarete, nismo jih še do kraja izpuhteli, nismo še utegnili pretehati in presoditi vsega, kar se je dogajalo pod nami, že je bilo vse te lepote in prijetnosti konec. Ko se je letalo nad Trčičem začelo dvigati višje in višje nad Karavanki, je nad vrati kabine zablestel suhoparni, uradni napis: Priprite pasove! Toda čemu? Ko gledaš to orjaško letalo s tremi motorji, to udobno kabino s 16 sedeži, ta elegantna krila, ki vso pot niso trenila niti za dobro ped, te mogočne vijake, ki na gosto prepletajo ves trup letala, ti vse to utrjuje prepričanje, da nikdar nikjer nisi bolj na varnem, kakor prav zdaj tu pod oblaki. In v resnici: niti pred potovanjem, niti vso pot iz Ljubljane do Celovca me ni za en sam hip obšla najmanjša slutnja, da se more kaj izrednega zgoditi. Stopil sem na pot kakor na kratek popoldanski sprehod. Ko pa smo v Celovcu izstopili, pa je prihlačil iz ostrija letala pilot, pravi hrust, naš Martin Krpan ni mogel biti krepkejši, se nam je široko zasmejal erce in smo fantu čestitali. Sehr gut!

Fr. Strah.

Odkritje spominskega stebra dr. Ivanu Tavčarju

Dne 19. septembra t. l. bo pred rojstno hišo pisatelja in politika dr. Ivana Tavčarja v Poljanah nad Skofjo Loko odkrit spominski steber s pisateljevim bronastim poprsjem. Pobudo za postavitve spominskega stebra je dala pred leti Slovenska matica, izvršitev pa so omogočili s svojimi prispevki poleg Matice predvsem Mestna občina Ljubljana, Odvetniška zbornica in Ljubljanska kreditna banka. Spominski steber bo postavljen po zamisli prof. arhitekta Plečnika, pisateljev portret je izdelal akad. kipar Božidar Pengov.

Sporod odkritja dne 19. t. m. je naslednji: Ob triletni na 9 popoldne poklonitev na grobu pisatelja dr. Ivana Tavčarja na Visokem. Ob pol 10 popoldne sprejem gostov v Poljanah, ob 10 popoldne služba božja v župni cerkvi, ob 11 popoldne odkritje spominskega stebra pred Tavčarjevo hišo. Udeležence pozdravi poljanski župan Ivan Debeljak, nato govori v odzgodno besedo predsednik Slovenske matice dr. Dragotin Lončar, slavnostni govor pa govori slovenisti zgodovinar prof. dr. Anton Slodnjak. Slede pozdravi zastopnikov raznih kulturnih društev, petje, poklonitev vencev itd.

Dravobanska JNS - njen obraz

Ljubljana, 11. septembra.

V roke nam je prišla okrožnica, ki jo je pešiči svojih ljudi izdala slovenska JNS. Okrožnica se obsoja sama ter bi nam zato ne bilo treba nanjo odgovarjati. Ker pa je nedolžni papir vendarle strahovito spričevalo vse podlosti JNS, ki vse svoje grehe vseh let nepozabnega pretepaškega režima enostavno meče raz svojih ramen na druge ljudi in stranke, ki so prevzele bridko dolžnost, očistiti vso gnolobo, nesposobnost ter korupcijske prejšnjih režimov, je treba take podlosti vsaj zaradi poštenosti in zdrave morale zavrniti. Sicer pa vemo, da o kakih poštenosti, kaj šele o neki morali, pri JNS sploh ne smemo govoriti.

Okrožnica se seveda najprej zaletava v kroge, ki so doslej v naši državi bili nedotakljivi. Naj bo pribito, da je bila ljubljanska JNS tista, ki je prva uvedla v politično polemiko to noto.

Po tej okrožnici JNS napoveduje strahovito pokoro in obračun. Čas odločitve se ne da več računati niti po mesecih, za to priliko pa so njih sile pripravljene. Da bo po obračunu temeljit, naj pristajajo JNS v enem tednu zberejo vse potrebne podatke o preganjanjih, o krivicah, o kaznih in sploh o slehernemu človeku, pristajajo JNS, ki danes ves ponižan in razžaljen trpi zaradi JRZ. To delo bo seveda lahko opravili. Ne bo potreben niti en teden, v enem samem dnevu bo JNS lahko zbrala vse potrebne podatke. Pač pa naš seznam krivic, ki jih je JNS povzročila za časa svojih blagoslovljenih dni, ni še ves zbran, pa tudi krivice same še niso vse poravnane. To tudi JNS dobro ve.

Sploh pa JNS nima med nami prav nobene pravice, govoriti o krivicah in preganjanju. Nihče doslej v državi ni bolj preganjal vsakogar, kdor ni čisto tesno korakal ob režimu, kakor prav JNS. Še manj pa ima JNS pravico govoriti o svobodi. Kdo pa je bil, ki je zlasti v Sloveniji svobodo teptal s takimi sredstvi in metodami, kakor bi se tega sramoval vsak evropsko vzgojen človek? Kdo je vendar razgnal vse svobodno izvoljene slovenske župane; kdo je vendar bil, ki je potem očitno z goljufijo pridobil svojim ljudem županske stolčke; kdo je potem se bil, ki je za nedolžne vzklil: »Zivel Korošec!« pustil kaznovati ljudi po 500 din in več? Kaj slovenska JNS res misli, da se take stvari pozabijo čez noč? — In strahovite prestavitve učiteljev, uradnikov, sodnikov, železničarjev in drugih, — kdo pa je bil, ki je to mero donosil do vrha? V resnici bi ta pester seznam JNS krivic ne mogel biti sestavljen v enem samem tednu, zato bi bili potrebni dolgi meseci. Toda to gradivo bo zbrano, naj se JNS tega nikar preveč ne veseli, zakaj nihče ne bo holi osramočen, kakor prav JNS. Vemo sicer, da je JNS sploh stranka brez sramu, brez slehernega morale, brez poštenja, toda ljudstvo pa bo le moglo presoditi, na katero stran se je nagnila tehnična. Ta mera bo JNS pokopala ob prvi priliki, kakor se je to že zgodilo pri občinskih volitvah. Nobeno otepanje nič ne pomaga, nobeno hujavsko kričanje navzgor, nobeno ponižno klečeplazivo tam, kjer ga vsaj na zunaj dostojen človek nikdar ne izpričuje; burja ljudske nevolje bo JNS pomedla s slovenske zemlje.

pa 37, skupno tedaj 189 (lani 183). Državno učiteljske je otvorilo letos že II. letnik, odpadla pa sta IV. in V. letnik. Skupno šteje letos 86 (lani 91) gojencev. V I. razredu jih je 29, II. 28 in III. 29. Od tega je 31 gojencev. — Najskromnejšo po številu je učiteljske čč. šolskih sester. Letos ima že drugi letnik. V obeh je 31 gojenk.

Ljubljanski šahisti spet delajo

Ljubljana, 11. septembra.

Matica slovenskega šaha, Slovenska šahovska zveza, se po kratkem odmoru zopet agilno dviga in vodi naše šahovsko življenje. V kratkem bo izvedla v Trbovljah veliko šahovsko prireditve, medklubski brzoturnir za prvenstvo Slovenije in prehodni pokal. Tega turnirja se bo udeležila večina v zvezi včlanjenih klubov, od katerih se mnogi že resno pripravljajo za to tekmo. V Ljubljani sta imela včeraj LSK in š. k. Triglav, ki združujeta elito ljubljanskih in slovenskih šahistov, svoje brzoturnirje kot izbirne in trening turnirje za tekme v Trbovljah. V š. k. Triglavu je dosegel prvo mesto vnet njegov član in zaslužen odbornik Slovenske šahovske zveze g. Erker, pred našim prizanim šahovskim organizatorjem g. prof. dr. Bajcem in g. Dobnikarjem. V LSK, našim najmočnejšem klubu in državnem prvaku, se je pa borilo petnajst šahistov, med njimi tudi večina znanih prvorazrednih klubovih igralcev. Za prvo mesto je bila zelo ostra borba med klubovim prvakom Furlanijem, ki je letos v visoki formi, in do sedaj najuspešnejšim igralcem v brzopoteznih igri, Sorlijem. V borbo za prvo mesto so krepko posegli tudi mnogo obetajoči Šiška in C. Vidmar ter Sikošek. Sorli, ki je po dobrem treningu na turnirju v Skoplju zopet dosegel staro formo, je prišel hitro v vodstvo in si z zmago nad Furlanijem je skoraj popolnoma ugledil pot k prvemu mestu. Borba je pa na ravno polem postala napeta, ker je Furlani z vsemi močmi lovil vodečega Sorlija in dobival partijo za partijo. V ostri tekmi, v kateri sta Sorli in Furlani zmagovala tudi proti najnevarnejšim nasprotnikom, je končno padla odločitev v zadnjem kolu, v katerem je nevaren brzopotezni igralec Kumelj nepričakovano zadal edini poraz Sorliju. Furlani je s tem dohitel Sorlija, toda je potem v medsebojnem matchu po ostri in razburljivi igri izgubil z 1:2 in moral kljub odlični igri in občudovanju vredni borbenosti prepustiti prvo mesto Sorliju. Sorli si je s tem ponovno priboril v LSK prvenstvo v brzopoteznih igri in dobil za nagrado Puškinove Pesmi, ki jih je izdala v Klopčevem prevodu Naša založba. Furlani, ki se je boril največ samo za Puškinove Pesmi, se je moral zadovoljiti s Pustolovci. Na turnirju sta dosegla Sorli in Furlani po 12 točk od 14 dosegljivih. Tretje mesto z 10 točkami je dosegel mladi Šiška, nato pa slede C. Vidmar 9 in pol, Gerzinič in Sikošek 9, Iskra in Skokan 7 in pol, Kumelj 7 itd. Od zadnjih je presenetil predvsem srednjoselec Skokan, ki je dosegel nepričakovano lep rezultat. Brzoturnir, ki je bil zaradi živahnosti in silne borbenosti izredno zanimiv, je bil kljub dolgemu poteku vseskozi predmet napetega opazovanja od strani ljubiteljev šahovske igre. Dopri nesel je toliko k privlačnosti šahovske borbe, da je že sedaj ustvarjeno pravo ozračje za jesensko delovanje kluba, ki bo obstajalo letos v glavnem v pripravi najmočnejših klubovih igralcev za mednarodni turnir v novembru, ob priliki proslave klubove peindvajsetletnice.

Udeleženci naj pridejo k odkritju v civilnih oblekah.

Vabimo vse, da se slavnostnega odkritja udeležijo ter počaste spomin velikega slovenskega pisatelja in zaslužnega politika dr. Ivana Tavčarja.

Toda okrožnica govori tudi o pretepaških bandah, o fašizmu. Glejte, to okrožnico so izdali ljudje, ki so sami pripravljali fašizem in ga hočejo se pripraviti. O pretepaški bandi govori JNS, ki je komaj pred tremi meseci sama iz svoje srede izvedla v resnici pravi krvavi napad. Kri nedolžna Dolinarja ni še posušena, pa si JNS upa govoriti o bandah, hoteč pri tem zakriti svoj lastni satanski obraz, ki drži nož med zobmi, revolver ob pasu, goljodo gnojnice v roki. Da, samo slovenski liberalni otrok, sedanja JNS v Sloveniji, je zmogla take ostudne hinavščine. Kuhinja laži je zopet odprla svoja umazana vrata, časih pa je nasprotnikom s pestjo in puško po ustih zamajala vsako svobodno besedo. O poseganju v javne blagajne je ravno JNS upravičena govoriti; saj se do danes niso plačane vožnje na shod JNS v Nisu. O korupciji je tudi prav JNS poklicana soditi. Naj samo ljudje, ki take okrožnice ponujajo ljudem, povprašajo naše obrtnike, ki so javno na shodih govorili, kdo je bil, ki je na stečaj odprl vrata nekemu velikemu tajemu podjetju, da je moglo v državi sezidati tovarno. Nismo se slišali ali brali, da bi bil tisti gospod, katerega izmed obrtnikov tožil zaradi takega očitka. Naj torej JNS v svojih vrstah prečisti in ugotovi vsa krivična dejanja, ki bo moral brezpogojno vsak po zakonu odgovarjati zanje!

Naravnost smešna pa je trditev okrožnice o tem, kako režim finansira razne prosvetne in kmetijske tabore. Samo JNS je bila vajena finansirati take tabore, ker bi sicer nanje ne mogla spraviti dovolj ljudi. To je slehernemu preprostem človeku v Sloveniji jasno. Se bolj pa je jasno vsakomur, ki take tabore po Sloveniji obiskuje, da nihče izmed udeležencev nobenega tabora v Sloveniji ni dobil zato počene pare. Naši ljudje se sramujejo prejemati denar za take stvari, JNS pa je takih metod in načinov propagande vajena, zato jih po načelu »Primitelj tatula očita drugim. Se smešnejša pa je trditev, da kdo iz kakih javnih sredstev podpira nabavo krojev za fantovsko organizacijo. Tak občutek zopet more priti edino iz vrst JNS, ki sama o sebi dobro ve, koliko se je v času njenega režima podelilo javnih podpor za podobne stvari, koliko so sami JNS laži-župani izdali denarja neki organizaciji, ki danes prav zato toži o sedanjih mračnih dneh, ker viri ne pritekajo več v tako širokih curkih. Višek nesramnosti in očitne laži pa je tale stavek; ko prej govori o ustanovitvi fantovskih odsekov in o krojih teh odsekov, pravi: »Pri tem si velja zapomniti, da blago za te uniforme, deloma brezplačno deloma po nizkih cenah, iz javnih sredstev dobavljajo tovarna Jugoske v Kranju.« Menda bo Jugoske sama vedela, kaj ji je storiti zoper to trditev, ki je iz trte izvita. Nam je samo znano, da blago za fantovske kroje v resnici dobavljajo zgolj in samo trdka Kristan Lojze, Zupuze, p. Lesce, ki je izdelavo tega blaga celo patentirala. Porabljamo pa to priliko, ko se JNS usinja zaradi dobave tega blaga, da je o istem Kristanu Lojzetu iz Zupuz splošno znano, da je bil in da je še zmerom veren pristaja JNS in da so prav zaradi tega prišle od različnih naših zvestih pristavev hude pritožbe, kako, da mora blago za fantovske kroje dobavljati ravno on. Nočemo zamuditi prilike, da tudi s svoje strani ne izrazimo svojega začudenja o tem znanim dejstvu, ki med fanti ter pristaji JRZ sploh dviga viharje ogorčenja. Prepričani smo, da po tej okrožnici JNS pač naši fantje ne bodo imeli več prilike, pritoževati se zoper to dobavo.

Kulturni koledar

Langus Matej

9. septembra 1792 se je rodil v Kamni gorici slikar Matej Langus. Ker mu je oče zgodaj umrl, si je moral že zgodaj sam služiti kruh z delom v kovarnici. Ko je Napoleon nabiral vojske za ilirski polk, se je Langus umaknil v Celovec, kjer se je pri Schreibernsu naučil poleg slikanja tudi nemščine in pisanja. Potem je odšel na Dunaj na akademijo. Na Dunaju se je seznanil s Prešernom, ki mu je ostal do smrti zvest prijatelj. V letih 1824-25 je potoval po Italiji. Potem se je stalno naselil v Ljubljani. Umrl je 20. oktobra 1855 v Ljubljani. S svojimi prihranki, 18.000 gold., je naredil ustanovo za sorodnike in kamnogiške rojake, ki se posvete vadi in umetnosti. Poleg oljnatih slik in portretov je mnogo slikal tudi cerkve (stolnica, frančiškanska cerkev v Ljubljani, šmarogorska cerkev itd.).

Kosar Franc

10. septembra 1823 se je rodil v Braslovčah pisatelj in rodoljub Franc Kosar. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, bogoslovje v Celovcu. Svoje delo kot duhovnik je moral večkrat prekiniti, ker je bil izredno slabotnega zdravja. Mnogo je pisal v »Drobtinice«, za Slomškovo »Djanje svetnikov božjih«. Ko je bil v Mariboru, kamor ga je poklical Slomšek, je sodeloval pri ustanovitvi mariborske čitalnice, kjer je tudi večkrat predaval. Po Slomškovi smrti je napisal lep življenjski opis o njem v slovenskem in nemškem jeziku. Umrl je 1. 1894 v Iki na Kvarneru.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sobota, 11. septembra: Prot in Hiacint. Nedelja, 12. septembra: Ime Marijino.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20, in mr. Gartus, Moste, Zaloška cesta.

TEL. 27-30 SLOGA

Veliki kriminalni film
Za ceno življenja
Carl Ludwig Diel, Kitty Jantzen, Teo Ling

TEL. 21-24 MATICA

DANIELLE DARRIEUX, poznana iz nepozabnih filmov »Mayerling« in »Tara Bulba«, v najnovejšem filmu velikega veselja in briga mladosti...

Klub zaljubljenih deklet

TEL. 22-21 UNION

Premiera pustolovnega filma
Kozak in slavček
v glavnih vlogah: Svetislav Petrovič in Jarmila Novotna

Predstave danes ob 16., 19.15 in 21.15 uri
Predstave jutri ob 15., 17., 19. in 21. uri

Sestanek staršev. V ponedeljek, dne 13. sept. bo sestanek staršev vseh otrok, ki obiskujejo ljudsko šolo za Bežigradom. Dnevni red: 1. Poročilo o prenosovanju naše šole v ogledno šolo; 2. razgovor s starši; 3. slučajnosti. — Sestanek se bo vršil ob 8 zvečer v šolski telovadnici. Vljudo vabimo vse starše, da se v čim večjem številu udeležijo sestanka, kjer bodo dobili točne informacije o šolskem delu v letošnjem letu. — Upraviteljstvo šole.

Akademski dom sv. Cirila v Ljubljani, Streliška ulica 12, sporoča gg. akademikom in abiturientom, ki žele v šolskem letu 1937-38 stanovanje, da do 15. t. m. vložijo nekolikove prošnje in hkrati priloge obveznice s podpisom staršev za redno plačevanje stanarine, ki znaša 100—140 din mesečno.

Ljubljansko gledališče

OPERA

Začetek ob 20. uri

Sobota, 11. septembra: »Amaconke« — Premiera operete. Izven.

Nedelja, 12. septembra: V prameru topega vremena ob 20 »Cavalleria rusticana« pred Glasbeno Matico. — Izven. Cene od 20 din navzdol. — V prameru dežja ob 20 »Amaconke« v operi. Izven.

Ponedeljek, 13. septembra: Zaprtlo.

V prameru slabega vremena bodo izvajali v nedeljo zvečer v operi Parma-Balakovo opereto »Amaconke«, ki obeta postati posebno živahna in slikovita predstava.

Jutrišnje ligine tekme

Po 14-dnevem odmoru se jutri sestane na zelenem polju vseh deset liginih klubov v borbi za državno prvenstvo. Dosedanji dve nedelji sta bili nekaj uvod v to borbo, jutri pa imamo na sporedu morda najzanimivejše tekme, ki bodo odigrane v jesenskem delu prvenstva. Klubi se bodo borili po sledečem sporedu:

v Ljubljani: Ljubljana : Slavija (Sarajevo),
v Zagrebu: HASK : Gradinski,
v Splitu: Hajduk : Concordia,
v Beogradu: BASK : Jedinstvo in
BSK : Jugoslavija.

Ljubljanci gredo jutri na igrišče Primorja na Tyrševi cesti. Slovenski nogometni reprezentant nastopi jutri prvič na svojem igrišču v teku doedanjih tekem. To je tretji nastop v jesenskem prvenstvu. Do danes še nimamo nobene točke; za nedeljo zvečer pa trdno pričakujemo, da bomo vendar zapisali v naše dobro prvi dve točki. Nasprotnik ni lahek, to moramo priznati, toda letos spomlad smo že imeli priliko oceniti moštvo Sarajevčanov in smo pri tem ugotovili, da to nikakor ni nepremagljiva enajstorič. Ljubljana naj zaigra tako kot je letošnji pomlad in uspeh prav gotovo ne more izostati. Trdno smo prepričani, da nas naš ligin zastopnik jutri ne bo razočaral. Zraven tega je pa Ljubljana tudi že krvavo potrebna, da si v tablico zapiše vsaj dve točki.

Za jutri naj torej velja: v tretje gre rado, toda pri tem nikakor ne mislimo tako, da bomo odšli z igrišča z dolgimi nosovi.

Moštvo našega ligaša nastopi približno v sledeči postavi: Pogačnik, Hasl, Bertonec, I. Slapar, Pupo, Boncelj, Janežič, Lah, Pepček, Zlitenk, I. Tičar. Možno se še spremembe v голу in desnem branilecu. Odločitev o tem bo padla danes zvečer

Tramvaj k Sv. Križu se bo gradil?

Ljubljana, 11. septembra.

Že več let je bila splošna želja, pa tudi živa potreba, da se proti pokopališču k Sv. Križu izpelje tramvaj. Samo čudnemu nerazumevanju ali nespodobnosti prejšnjih občinskih uprav v Ljubljani se imamo zahvaliti, da je bil tramvaj pač speljan v smeri in po cestah, kjer še danes vozi po večini prazen, ne pa tja, kjer bi promet mogel biti donosen za blagajno Maloželezniške družbe.

Zdaj je končno prevladalo pri vseh odločitvah v Ljubljani prepričanje, da je tramvajska proga k Sv. Križu tako nujna in potrebna zadeva, da je ni mogoče več odlašati. Te dni je bil na seji Maloželezniške družbe sprejet sklep, da se proga k Sv. Križu nemudoma zgradi. Zagotovljena so tudi že potrebna denarna sredstva.

Težava obstaja edino v tem, ker iz mesta proti pokopališču niso še zadostno urejene ceste. Zato bodo od Kolinske tovarne dalje zgradili progo le v zasilni obliki. Tudi se ni odločeno, kje se bo proga na pokopališču od doseganega tramvajskega omrežja odcepila. Najbolj zagovarjajo odcep pri Šmartinski cesti, ker bi tako proga mogla potekati naravnost. Če bi se proga odcepila z Masa-

rykove ceste, bi morala proga pri zavoju na Šmartinsko cesto napraviti dovolj oster ovinek, ki bi bil zaradi klanca in slabega pregleda zelo nevarna.

Za progo, ki bo enotirna, bodo porabili po večini starejše, še rabne tračnice. Od Kolinske tovarne dalje bodo najbrž položili navadne železniške tračnice, kar bo progo zelo pocenilo. Računajo, da proga na pokopališče ne bo veljala dosti več kot en milijon dinarjev. Vprašanje je samo, kakšni stroški bodo v zvezi z graditvijo proge nastali s prestavitvijo raznih telefonskih in drugih naprav.

Kdaj bodo progo začeli graditi, ni še določeno. Vsekakor bi najbolj goreči zagovorniki radi, da bi se že letos o vseh svetih mogli voziti na pokopališče s tramvajem. To pa najbrž še ne bo mogoče. Čeprav je sklep o graditvi proge tukaj in je tudi denar že preskrbljen, je treba počakati na izdajo zaprošene koncesije ter še na nekatere druge odločitve, ki niso v rokah Maloželezniške družbe in ne mestne občine Ljubljanske. Pač pa je sodba poznavalcev razmer taka, da bo tramvaj proti pokopališču stekel čisto gotovo do prihodnje pomladi.

Čabraška rodbinska drama končana

Stamenkovič in Šinkovčeva po 15 let robije

Ljubljana, 11. septembra.

Skoraj vsa boljša Poljanska dolina se je večeraj zgrnila v veliko razpravno dvorano, kjer se je, kakor smo že večeraj poročali, pričel proces o umoru Janeza Šinkovca v Čabračah. Poleg resnih mož so sedeli mladi fantje, poleg žena gospodične, ki so vsi ves dan razprave z največjo napetostjo sledili poteku razprave. Ta je bila mestoma prav živahna in dramatična, za kar je skrbela zlasti obtoženka Katarina Šinkovčeva, ki se je trdovratno branila. Obema obtožencema sta bila postavljena ex-offo branilca. Prvega obtoženca Ivana Stamenkoviča, ki je telesno prav šibek človek, je branil dr. Schley, obtoženko Katarino Šinkovčevico, ki je telesno krepka in po značaju prav odločna ženska, pa odvetnik dr. Ivan Tavčar. Javno obtožbo je zastopal dr. Julij Fellacher. Veliki senat so tvorili: s. o. s. g. Ivan Brelih kot predsednik, gg. s. o. s. Anton Avsec, Rajko Lederhas, Fran Gorčan in Karol Javoršek pa kot sododniki. Razprava je trajala ves dan tja do 21 ponoči.

Stamenkovičev priznalni zagovor

Po končanih formalnostih in prečitani obtožnici je najprej sledil zagovor Ivana Stamenkoviča, bivšega graničarja, ki je bil že od l. 1926 v graničarski službi, večidel na naši zapadni meji. Od l. 1933 v Gorenji vasi. Stamenkovič se je med vojno za časa okupacije l. 1917 poročil. Ima 2 otroke, z ženo živi sedaj ločeno. Predsednik ga je nagovoril:

»Obtoženi ste, da ste umorili premisljeno Janeza Šinkovca v Čabračah. Priznate krivdo?»

Obtoženec glasno in jasno: »Priznam in za služim hudo kazen.«

Stamenkovič je nato v svojem zagovoru očrtal potek svojega življenja od l. 1917 naprej. Povedal je, kako se je seznanil s Katarino Šinkovčevico. Hodil je večkrat mimo njene hiše po službenih opravkih. Sledili so nato sestanki. Obtoženec med drugim: »Rekla mi je večkrat: Moj mož ni za nas ženske.« Obtoženec je drugače govoril razločno in slovenski s posebnim južnjaškim poudarkom. Dajal ji je denar, vsega do 30.000 din.

Predsednik: »Kakšno je bilo vajino razmerje?»
»Resen namen.« je odvrnil obtoženec odkrito, »sem imel jo poročiti. Bila je resna ljubezen. Prišla sva si zvestobo.« Priznal je, da je nekoč Šinkovčevico, ki je v neki gostilni z drugimi plesala, povabil ven in jo s »kundakom« butnil. Za odškodnino ji je poklonil 1000 din. Ko je obtoženec nato povedal, kako je izgubil službo in kako je krenil iz Pirota v Škofjo Loko, ga je predsednik prekinil: »S kakšnim namenom ste šli v Čabrače?» — »Samo zaradi denarja. Iz Škofje Loke sem šel v nedeljo 23. maja ponoči peš.« — Čudno. Zakaj peš? — »Nisem imel dovolj denarja.« V ponedeljek ponoči na terek in podnevi do torka zvečer je spal v gozdu, kamor mu je nosila Šinkovčeva hrano, tako čaj, jajca, kruh in prinesla mu je tudi 500 din. Predsednik: »Kaj sta delala v gozdu?» — »Sedela sva in jokala.« — Zakaj? — »Zato, ker sem izgubil službo. Dejal sem ji, da sta vsega kriva njen mož in sin, ker sta me ovidala.« Ves čas je imel hudo malarijo in zato se ni zavedal, kakšen zločin je izvršil. Podrobnosti je opisal zločin.

Znatično je, da je obtoženec v preiskavi zatrjeval, da ga je k umoru nagovarjala sama obtoženka, da mu je napravila načrt, da mu je pokazala lopato, s katero naj bi pobil mlinarja Šinkovca. Večeraj na razpravi pa je sprva odločno zatrjeval, da ga obtoženka k umoru ni nagovarjala, da sta govorila samo o denarju, zlasti, da mu obtoženka ni izdelala načrta in mu nasvetovala lopato. Proti koncu ka je obtoženec kratko izjavil: »Rekla mi je, da naj ubijem moža.«

„Nisem kriva“

Obtoženka Katarina Šinkovčeva, ženska srednje postave, primerno čedno oblečena, s kuštravimi lasmi, se je jadrno obrnila k predsedniku, ko ji je postavil prvo vprašanje. Sodniku je izjavila vzvratno:

»Nisem kriva tega, kar me dolže. Kriva sem le, da sem njega imela rada.« Z vso zgovornostjo je zanikala, da bi na kak način, niti z najmanjšo besedico sodelovala pri krivem zločinu. Priznala je le, da svojega moža ni rada imela. Cinično in smehljajoča je govorila: »Posebni simpatiji do moža nisem imela. Bil je resen, jaz vesela in živahna. Nasa hiša je bila dobra in bogata. Njegova hiša podrtja.« Opisala je, kako se je seznanila s Stamenkovičem. Njemu je dolžna kvečjemu 7000 din. Do lanskega avgusta je ona gospodinjila in kuhala. Potem so se razšli. Po svoje je opisala kritične trenutke pred izvršenim umorom. S Stamenkovičem se nista pogovarjala o umoru. Sin Milan ji je prinesel grozno novico, da je mož umorjen. Ustrašila se je. Nato je šla v posteljo.

Predsednik: »Ali vas je umor kaj grizel?»
Obtoženka: »Čisto nič.«

Posredovalka za srčne zadeve

Priča Marija Primožičeva, žena posestnika iz Hotavelj, je v prav živahnem tonu pripovedovala zgodbo, kako je sestavila obtožniško pismo za Stamenkoviča. Obtoženka ji je rekla: »Napiši mi, da se bom končala. To bo dedca prav spekelo.« Zložila sem ji eno žalostno zaljubljeno pismo. Znam dobro zlagati pisma, pa hodijo ljudje k meni. Pokojni mož je bil dober človek, ni bil pijanec.« Predsednik: »Ste posredovalka v srčnih zadevah.« Priča se je priklonila, čes: »Z Bogom.«

Priča odvetnik dr. Anton Jarc iz Škofje Loke je povedal, kako je vodil za obtoženko ločitveno pravdo, ki se je končala s sporazumom.

Priča Jože Platiša je med drugim povedal: »Bil sem hlapec pri Šinkovcu.« Že prvi dan mu je pravila razne kvante. Opisal je razne družinske podrobnosti pri »Logarjevih«.

Mati in sinova

Sledilo je nato zasliševanje obeh sinov Janka in Mirka, ki sta pred sodniki odločno izjavila, da se odrekata dobrobiti zakona glede pričevanja. Prvi je bil na vrsti Mirko. Ker je bil kratek odmor, je prišlo med njim in materjo do prvotno burnega incidenta, pozneje pa je skušala mati sina omehčati. Mirko je omenil, da se je oče bal Stamenkoviča. Usodno jutro, 25. maja, je vstal in opazil, da očeta ni nikjer. Pogledal je v mlin. Vzkliznil je: »Oče! Ali ste spali v mlinu?« Ni bilo glasu. Bil je mrtev. Šel je v sobo k materi in vprašal: »Mati, ali ste vi krivi?« Odvrnila je: »Toliko sem bila huda nanj, pa bi mu tega ne naredila.« Obtoženka ga je prekinila: »Ali si moj sin?«

Mirko Šinkovec je povedal, da je za očeta napisal pritožbo na vojno ministerstvo. Omenil je v pismu Stamenkovičovo razmerje do matere in da je očetovalo življenje v nevarnosti. Obtoženka vsa vzhre: »Ti sinček! Ko ste mi vzeli gospodinjstvo, si me tako stekel. Da sem bila vsa črna.« Dva sosodnika vpadeta: »Kaj, mater ste tepli?« Predsednik priči: »Povejte, ali ste jo res tepili?« Priča: »Res je.« Na popoldanski razpravi so bile zaslišane še nekatere priče o raznih družinskih prikladih in posttrajskih okoliščinah. Po končanem dokaznem postopanju in govorih državnega tožilca, odnosno branilcev je sledila

sodba

Ivan Stamenkovič in Katarina Šinkovčeva sta kriva zločina umora Janeza Šinkovca v smislu § 167-11 k. z. in sta obsojena vsak na 15 let robije ter v trajno izgubo častnih državljskih pravic.

Po utemeljitvi sodbe, ki je bila objavljena v navzočnosti celokupnega senata, je vprašal predsednik Stamenkoviča: »Sprejmete kazen?« Stamenkovič mirno: »Sprejemem, ker sem jo zaslužil.« — Proti obtožnici: »Sprejmete vi?« Šinkovčeva z nasmevom: »Sprejemem.« Državni tožilec je prijavil priizred zaradi preizkušnje kazni, kajti zakon določa za tak zločin dosmrtno robijo.

Maribor

Mariborčani! Jutri vsi na obmejni slovenski tabor v St. Ilj v Slov. goricah! Odhod iz Maribora zjutraj ob sedmih ali ob desetih. Spored: Ob 9.30 sv. maša in pridiga na prostem, nato zborovanje, na katerem govori minister dr. Krek, prof. dr. Fr. Sušnik in mariborski podžupan Fr. Zebot. Popoldne po večernih telovadni nastop članov fantovskih odsekov in prosta zabava.

Uprava Udruženja rezervnih oficirjev vabi rezervne oficirje in ostalo občinstvo, da se udeležijo spominke proslave proboja solunske fronte, ki se vrši v sredo 15. septembra popoldne ob pol 11 na Trgu Svobode. V slučaju slabega vremena se vrši proslava na verandi pivovarne Union.

Banovinski arhiv v Mariboru bo v času od 11. do 25. septembra zaprt.

Novinke za gledališki balet. Mariborsko gledališče prosi gospodične, ki imajo veselje do plesa in gledališča, da se prijavijo čim prej pri dnevni blagajni. Vaje se bodo začele v najkrajšem času,

Od tu in tam

V Rogaske Slatine bo odšel na 14-dnevni počitek dr. Vlado Maček. Verjetno je, da ga bodo tamkaj obiskali prvaki KDK koalicije in z njim vred premetirali naš notranjepolitični položaj in razčiščevali odnose med zagrebškimi in belgradskimi delom združene opozicije.

Razstavo strokovnega in periodičnega tiska v naši državi bodo uredili v Belgradu ter jo odprli 3. oktobra. Razstava bo trajala teden dni. Prireditelji razstave so povabili k sodelovanju tudi Bolgare. Očitno so se v Belgradu okorajžili, ko so videli v Ljubljani zelo uspešno in vzorno razstavo slovenskega novinarstva. Za obisk razstave bodo organizirali več izletov Bolgarov v Belgrad.

Proti posebni nabavljalni zadrugi industrijecev so se izrekli hrvatski industrije. Take vrste akcije je započela belgradska Industrijska zbornica. Hrvatske pravijo, da jim je taka zadruga ne samo nepotrebna, temveč celo zelo škodljiva.

Zagrebški »Morgenblatte«, ki ga je izdajal isti konzorcijski in ista družba kakor »Novosti«, je napredoval. Upravitelj konkurenčne mase »Jugoslaven-ske štampe d. d.«, dr. Rudolf Zistler in njegov namestnik, znani gospodarski strokovnjak Josip Lakatoš, sta objavila to novico v službenem glasilu savske banke uprave z vabilom, da tisti, ki bi hoteli list kupiti, stavijo obvezne ponudbe. Je pa kar gotovo, da bo list kupila kaka nemško navdahnjena skupina denarnikov in ga izdajala še naprej. Prodaja kaže, da je tudi stanje drugega časopisa v isti hiši tako, da ne bi bilo niti nemogočega, če bi tudi ta prešel v druge roke. Z svoječasno smo napisali, da se za vse premoženje Jugoslaven-ske štampe zanima v prvi vrsti lastništvo nekega zagrebškega dnevnika, ki še nima svoje tiskarne.

Nekaj vrst cigaret bo potegnili iz prometa naša monopolna uprava. Ostale bodo le »Drava«, »Morava«, »Vardar« in »Drina«. Po kakovski pa se bo spremenila le »Drava« ter bo približno med »Zeto« in »Ibar«. Tudi cena bo mnogo nižja, namreč 8 kosov za 1 din.

Novi tri velike tovarne bodo zrastle iz tal v okolici Sibenika. Mestna občina je v Zablaci podarila tovarni »Dinara« velik kompleks zemljišča pod pogojem, da še do prihodnjega poletja zgradi tri velike tovarne, in sicer tovarno cementa, tovarno aluminijevega cementa in tovarno fosfatnih gnojil. V okolici so namreč velika ležišča fosfata, le da so prometne zveze slabe. Če se bo tovarni izplačalo delo, bo kasneje zgradila v zaledju še lastno železnico. V novih tovarnah bi dobilo okrog 1200 novih delavcev kruha.

Proti trošarinam na vino se bodo borili dalmatinski vinogradniki. Če se trošarina ukine, se bo vino pocenilo, obenem pa naj bi se sklenilo z Avstrijo, Poljsko in Češkoslovaško posebne pogodbe za izvoz vina. Dalje naj se poostri vinogradniški zakon, prepove sajenje trte v nižinskih predelih ter vpelje svobodna trgovina z vinom.

Pol milij. din škode je utrpel splitski Okrožni urad zaradi dolgotrajnih stavk, zlasti pa zaradi stavke delavcev v cementnih tovarnah. Zaradi tega je ta Okrožni urad zaključil prvo polletje s primanjkljajem 880.000 din. Lani je imel ob istem času izgube nekaj nad 770.000 din. Če bi ne bilo stavk, ki se tudi materialno stanje zavoda pobojšalo. Zaposlenost namreč tudi v Dalmaciji naglo narašča.

Na progi Belgrad—Dubrovnik bodo prav gotovo vozili motorni vlaki. Tako zatrjujejo Sarajevčani, ker se menda dobili zagotovilo od pristojnega ministra. Kaj pomeni zanje in za Dubrovnik uvedba takih vlakov, ni vredno zgubljati besed. Odpravile se bodo tisočere nevednosti, ki jih morajo potniki prenašati na tej progi, zlasti v dolgih predorih.

Zastopniki vseh rudarskih organizacij so se zbrali v Sarajevu ter so v četrtlet in petek pretrastili stanje in meze rudarjev v vsej državi. Navzoči so bili zastopniki Jugorasa, Hrvatskega radniškega saveza, socialistične zveze, zastopniki pisarniških uslužbencev in rudnikih in zastopniki absolventov nižje rudarske šole v Celju. Vsi so zahtevali, da se rudarjem povišajo meze za 30 do 40%, povečajo plačani dopusti in dajo dodatki za žene in otroke. Prav tako zahtevajo rudarji, da se jim povišajo odškodnine za stanarine ter delavstvo razvrsti točno po kategorijah.

101 leto svoje starosti je pred nekaj dnevi praznovala Terezija Surin iz Dravskega Središča. Zena je morala v življenju trdo delati, saj je dnevno prenašala kot potovka tovore na trg v Čakovec in Ormož. Starka se še dobro spominja leta 1848 in vseh dogodkov v tem letu.

Strahno se je maščeval nad svojo taščo kmet Halaš iz Sente. Že več let se tašča in njen zet nista mogla videti. Nazadnje, ko je razmerje postalo že nezno, je starka odšla od hiše, s seboj pa odpeljala hčerko, Halašovo ženo. Ker ni pomagala beseda, je šel Halaš s svojima velikima volčjima psoma sredi noči v hišo tašče in zahteval svojo ženo nazaj. Najprej je našel na ženski oboj psi, toda ti dva sta se ustrašila belih srajc in pobegnili iz hiše. Jazen je Halaš potegnil nož in začel klati obe ženski. Morda bi svojega zločinskega dela dovršil, da ga ni prejel prijatelj stražnik. Toda Halaš je pobegnil, proti jutru pa se je spet vrnil v hišo tašče. Preden je mogel izvršiti svoj naklep, so ga prijeli policaji, ki so bili skriti pod posteljo.

Iz sasede je bil večeraj ubit kmet Radovan Jovanovič iz Julijev pri Andrijevci. V družbi svojega brata se je vračal s sejma domov. Malo pred svojo hišo, ko je bil že mrak, sta se z bratom ločila in šla vsak v svojo smer. Preden pa je Radovan stopil na prag hiše, je padel strel, ki ga je zadel v glavo. Takoj sta padla še dva strela, potem pa je nekdo skočil k Radovanu in mu še nož zarinil v prsa. Radovan je obležal mrtev, za zločinca pa še ne vedo.

Poštna hranilnica je v avgustu zopet napredovala. Pristopilo je 5422 novih vlagateljev, tako da ima hranilnica sedaj 453.434 vlagateljev sploh. Tudi vloge so se povišale za 17.700.000 na skupno eno milijardo in 148 milijonov dinarjev. Čekovnih računov je bilo novih 179, torej jih je vseh skupno 25.386. Na čekovnih računih je bilo vlog nekaj več kakor 1 milijardo in 723 milijonov. Tako ima Poštna hranilnica vsega skupaj vlog blizu 3 milijard.

Kongres mladine JRZ v Belgradu. V oktobru bo v Belgradu kongres mladine JRZ, ki se bo ta dan zbrala v velikem številu v naši prestolnici. Mladinska organizacija JRZ je izvedena po vsej državi in tudi v Sloveniji. Belgradskega kongresa se namerava udeležiti tudi slovenska mladina. Banovinski odbor mladine JRZ v Ljubljani je določil kot svoje delegate za kongres v Belgradu gg. Smeru Rudolfa, in. Sodjo Jožeta, dr. Zebota Cirila in Česnovarja Slavka.

Ko se meglena zgodovina spreminja v stvarnost

Filmi ima po svoji naravi v sebi možnosti, da lahko izraža tisto, česar druge umetnostne panoge ne morejo. Niti ena umetnost razen filma ne more za večne čase ohraniti izraza kakih oči ali krika samotne ptice nad močvirjem. Film to lahko stori, ker lahko ovekovski vse, kar je prehodno, kar je enodnevno. S to ugotovitvijo se končuje izborna knjiga R. Brasillacha in N. Bardechea »Zgodovina filma«.

Filmski režiserji, ki v svojem delu vidijo še kaj drugega kakor pa samo izdelovanje toliko in toliko metrov filmskega traku na leto po starih vzorih in preskušeni filmski recepti, ti z izpolnjenjem svoje naloge pomagajo sestavljati žive arhive sedanosti, ki bo kmalu postala za nas in za naše potomce nedosegljiva preteklost. Ti režiserji iščejo snovi vedno bolj v zgodovinskih dogodkih sedanosti, v kulturnih pojavih, v važnih socialnih dejstvih. Ti ljudje so videli, da more edino film tako rekoč z očmi in skozi oči ponazarjati vse človeško življenje.

Zato je prava naloga filma, da razlaga, popravlja, veže in pojasnjuje vse važne zgodovinske in kulturne dogodke, ki jih sicer poznamo samo iz bolj ali manj suhoparnih znanstvenih knjig, iz statistik in razprav. Kadar beremo zgodovino in življenjepis ljudi, ki so zgodovino ljubili, čutimo neštetokrat, da nam ostajajo dogodki in ljudje oddaljeni in tuji. Rojstva, smrti, osvojitve, izumi, številke, letnice, dela, mesta, vojne, gibanja — nič drugega. Slike in spoznanja, ki nam po vsem tem ostanejo, niso drugega, kakor blede obrise, okostja, slutnje, megla.

Vestno in po znanstvenih navodilih izdelan zgodovinski film oživlja pred nami celo dobo, oživljuje blede obrise, ki nam jih prikazuje znanost, da vidimo pred seboj ljudi iz mesa in krvi, da vidimo življenje. Tako nam postaja zgodovina sprejemljiva, približuje se nam in v njej doživimo človeka v njegovi celotnosti. V slikarstvu umetnik zaznamuje samo sekundo, njegova pokrajina je le bežen osebnosti vtis. Glasbenik zgoda občutja iz-

raža še bolj osebno. Pisatelj je lahko dokazovalec in ima njegovo delo dokumentarno vrednost, če je napisano z močnim in prepričevalnim izrazom. A kolikokrat tega prav v knjigi pogrešamo.

Film pa, ki je skupno delo pisateljev, režiserjev, slikarjev, arhitektov, glasbenikov, igralcev ima na razpolago dosti več izraznih možnosti in njegovo področje se razteza na vse življenje: od preproste dnevne reportaže v zvočnem tedniku se lahko dvigne do neslučenih višin poezije in netvarnih videj, o čemer nam pričajo nekatera mišična in pravilna filmska dela, kakor n. pr. »Sen kresne noči«. Ime Pasteur je prejšnje čase vzbujalo predstave o zdravnikih, o steriliziranem mleku, o steklih psih, toda odkar je svet videl film o tem dobrotniku človeštva, o znanstvenem geniju in vernem človeku, odtodaj ima o Pasteurju nedvomno celotnejši in vzvišenejši pojmi. Ta film, ki ga je lani prinesla na trg ameriška Warner-Brosova družba, je nedvomno izvršil veliko poslanstvo, saj je svetu nazorno pokazal boj človeka-genija s smrtjo, pokazal znanstveni in predvsem socialni pomen tega boja in zmage.

Veliki letošnji zgodovinski film »Kraljevič in berač«, ki mu služi za predlogo glasovito delo Marka Twaina, nam bo pokazal nastajanje angleškega imperija in vse sile, ki so pri ustvarjanju največje politične tvorbe na svetu sodelovale. To delo ne bo samo zgodovinsko zanimivo, marveč tudi časovno aktualno, saj je angleški imperij danes jedro, okoli katerega se polagoma začena razvijati veliki in morda zadnji boj sveta. Ob takem delu zgodovino preživimo, saj je vendar tako za las podobna sedanosti, da šele ob njej pravilno pojmuemo dejanja svojega veka.

Taki veliki filmi predstavljajo ponazarjanje znanosti in zgodovine, ki postaja tako dostopna vsem, zlasti tistim, ki so jim knjige predrage in pretežke. Taki filmi so ne le zabava, marveč naj-nazornejši pouk za vse, ki pouka iščejo. In kdo dandanašnji ni tega željan?

Blagostanje in mir

Odkar je minila svetovna vojna, ki je zapustila tako slabe spomine nase pri vseh, ki so v njej izpostavljali svoje življenje, izgubili zdravje in premoženje, se že po vsem svetu deluje za mir; in odkar je svet zadela huda gospodarska kriza, ki nam je dala armade brezposelnih, skačejo močniki sem in tja — menda bolj radi lepšega, da jih svet ne bi obsodil brezbriznosti do svojih delavcev — razni učenjaki pisarijo brezuspešne razprave o vzrokih krize in nevarnostih vojne, pa smo vse doslej ostali samo šele pri puhlih razpravah in dobrih sklepah za bodočnost.

Sedaj pa, v najhujši vročini, ko imajo vsa ministrstva svoje počitnice, sta belgijski zunanji minister Van Zeeland in njegov pomočnik Frère obiskala devet najvažnejših držav in imela z njihovimi najvišjimi predstavniki temeljite pogovore

glede vseh gospodarskih in finančnih vprašanj. Štiri mesece je Van Zeeland vneto delal za postavitve končnoveljavnih in trdnih temeljev miru in v kratkem misli svetu predložiti svoj načrt za varnost držav in odstranitev brezumnega oboroževanja.

Edino, kar danes ogroža svetovni mir, so težkoče medsebojne zamenjave surovin ali izdelanih predmetov; negotovost plačila, ki ovira države pred večjim izvozom in vedno bolj nepremagljive carske ovire. Zato je največje jamstvo za mir temeljita ureditev trgovinskih razmerij med državami (kar je naša sedanja vlada sijajno uvedla s številnimi ugodnimi trgovskimi pogodbami).

Toda strast za oboroževanje je povsod preveč ukoreninjena, da bi se dala kar tako zlepa pregnati. Nemčija je sicer takoj pripravljena dovoliti

Hitlerjevski kongres v Nürnbergu. — Defile mimo Hitlerja.

popolnoma prost uvoz raznih surovin; prav tako Italija. Da bi pa jamčili proizvodnjo samo mirovni izdelkov, tega pa ne. Njim je: opomoči si gospodarsko, isto kot: opomoči si vojaško. To pa ne gre.

Anglija je navezana na svoje pogodbe s Kanado, Francija pa se boji, da bo njeno poljedelstvo, ki je že sedaj precej slabotno, radi nižjih cen uvoženega blaga popolnoma propadlo, če odpre svoje meje. Zato pa si vse sile, ki hočejo spraviti svoje blago na trg, skušajo najprej z orožjem osvojiti trg nove zemlje, kjer bodo po svoje gospodarile in ne bodo več navezane na tisoče carinskih diplomatskih in drugih pogodb. Tudi Anglija in Ameriki, ki se zdita tako vzvišeni nad vsa tržišča in njihove ovire, preti danes resna nevarnost iz Japonske, ki je s svojimi izredno cennimi proizvodi začela preplavljati ves svet. Japonska edina ima skrivnost svojega narodnega blagostanja, kakršnega so izgubile že vse tako imenovane napredne države: vsak posamezen Japonec prostovoljno in z veseljem žrtvuje to, za kar se vsi drugi ljudje danes bore, namreč udobnost, razkošje in pomehkuženje; vse za blagor države. Nobenemu pravemu Japoncu ni za to, da bi malo delal, veliko služil in dobro živel. Ves svet že vidi sadove njihove poztvornosti in jih bo še bolj videl. — Med tem pa pričakujemo, kakšen načrt bo dalo svetu van Zeelandovo štirimesečno posvetovanje in tuhanje.

Usoda prvenstvenikov

Človek mora vedno imeti kak vzvišen namen, za katerega se bori v življenju in dosega katerega mu prinese zadovoljnost in srečo ter izpolnjuje praznino njegovega vsakdanjega življenja. Današnji svet si je postavil za svoj namen vse mogoče rekorde. Na žalost pa je ta namen kaj pletek in prinaša svojim častilecem bolj malo ali vsaj zelo kratko srečo. Najboljši športniki po navadi položijo na oltar svojih športnih boginj tudi svoje mlado življenje. Morda jim je to v najvišje zadovoljenje ter si komaj žele drugačne smrti kot smrti na »polju slave«. Vendar pa je zelo verjetno, da bi vsak raje še v tem življenju užival sadove svojih naporov, saj v prihodnje življenje tako malo-ko-teh verjame.

Tako si je svetovni rekord v skoku s palico, neki francoski mehanik, pri svojem rekordnem skoku na olimpijadi v Kaliforniji, pretegnil srce in kmalu potem umrl. — Mlada svetovna prvakinja v umetnem drsanju je še pred dvajsetim letom umrla menda za jetiko. — Najboljšemu nekdanjemu pesalecu, ki ga je občudoval ves svet, nekemu Rusu, se je sredi burnega plesa, »Vojkac«, ki ga je hotel čim nazorneje pokazati pred najzibrajšim občinstvom v Monte Carlu, nenadoma znešalo. Ostal je zmešan kakih petnajst let sedaj se je pa menda številnim strokovnjakom za živčne bolezni v nekem zdravilišču v Švici posrečilo, mu vsaj deloma vrniti pamet.

Pred dobrim tednom je umrl v Parizu prvak francoskih akademskih mečevalcev, ki je zastopal Francijo tudi že na mednarodnih turnirjih. Zelo uspešno se je boril zopet za prvenstvo z nekim mehiškim visokošolcem, pa ga je ta smrtno

nevarno ranil v prsa. Naš junak, René Monal, je bil medicinec in je imel šele 24 let. »Bil je mečevalce izredne kakovosti, ki je imel pred seboj še sijajno bodočnost,« pišejo časopisi in mu posvetijo nekoliko posladkanih bvalnic, »potem pa vse tiho je bilo«. Na njegovo mesto bo prišel drugi in čez 2 ali 4 leta, se bo komaj še kdo spomnil njegovega imena.

Tako hitro zvonejo venci slave, ki jih spletajo ljudje na polju športne slave. Kar pa ostane rekorderjev še pri življenju, pa menda umirajo od same togote nad človeško pozabljenostjo in od zavisti, ker vidijo, kako njihovi rekordi padajo in kako svet vsak dan slavi svoje junake.

Nevarna igra

Neki bogataš in lastnik velikih lovišč v Franciji je iz ljubezni do pustolovščin in nevarnosti hotel igrati divjega lovca. Splazil se je nekoga večera v svoje gozdove, pa je nenadoma zaslišal glas lovskega čuvaja, ki ga je pozival, naj pove, kdo je. Vesel tako ugodne prilike zakliče bogataš nazaj v mrak: »Divji lovec Tomaž!« V naslednjem trenutku pa je že ležal na tleh in se v bolečinah grabil za bedro, kamor ga je zadela toča drobnih izstrelkov. Nato pa je tri mesece lahko v miru preleževal na svoji bolniški postelji o nepremisljenosti svojega igrackanja z neizprosnimi postavami gozda.

»Zdi se mi, da je danes vino vodeno.«
»Ne, ne! Dobro je. To se ti samo tako zdi, ker ga jaz plačam.«

Radio

Podroben program ljubljanske in vseh evropskih postaj dobite v najboljšem in najcenejšem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana«. Ki stane mesečno samo deset dinarjev.

Programi Radio Ljubljana

Sobota, 11. septembra: 12 Cimermanov trio — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Druga za drugo plošče hitijo, vse pa za boljše voljo skrbijo — 14.00 Vreme — 14.05 Akademski pevski kvintet — 14.10 Dvotirna proga Zidani most — Zagreb (g. ing. Rudolf Spindler) — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura — 19.50 Pregled sporoda — 20.00 Zunanji politiki (g. urednik Ruda Jurčec) — 20.30 »Hladna jesen že prihaja...« Pisan sejemski večer Besedilo napisal Jernej Žužnik. Sodelujejo: Cimermanov šramel, Akademski pov. kvintet, člani Rad. igr. družine. Vodi gosp. Savo Klemenčič — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Radijski ork.

Drugi programi

Sobota, 11. septembra: Belgrad: 20 Kalmanova opereta »Bajadera« — Zagreb: 20 Igra — 20.30 Vokalni koncert — 21.00 Dueti — Dunaj: 19.10 Otroški zbor — 19.45 Pester večer — 21.30 Bachova skladba — 22.20 Zabuvalni koncert — Budimpešta: 20 Vesel večer — 21.25 Vojška godba — 23.00 Plesna glasba — Trst-Milan: 17.15 Plesna glasba — 21.15 Igra 21.40 Izbrane pesmi — Rim-Bari: 21.00 Opera »Norma« — Praga: 19.15 Zabuvalni večer — 20.45 Plošče — 21.05 Orkestralni koncert — Varšava: 20.30 Poljske v tužini — 21.05 Schumannove balade — 22.00 Slovenski plesi — Nemške postaje: 20 Narodnosocialistični kongres v Nürnbergu

Ustanovitelji olimpijskih iger barona de Coubertina so pokopali v Lausani

R. L. Stevenson:

20

Skrivnost dr. Jekylla

»Lepo,« je odvrnil moj obiskovalec, »Lanyon, pomnite prisego: kar se bo zgodilo zdaj, stoji pod pečatom poklicne tajnosti. In zdaj pazi, ti, ki si se tako dolgo držal ozkega, materialističnega naziranja, ti, ki si tajil moč transcendentnega zdravilstva, ti, ki si zasmehal pametnejše od sebe — pazil!«

Dvignil je stekleničico k ustnicam in jo na dušek izpraznil.

Zadonel je krik, opotekel se je, se zamajal, prijel za mizo in se je držal trdno. Oči so mu izstopale in z odprtimi usti je hlastal za sapo.

In ko sem ga še gledal, se je nenadno pokazala sprememba: zdelo se je, da se napihuje, njegov obraz je počrnel in zdelo se je, da se njegove poteze razkrajajo in spreminjajo.

Naslednji trenutek sem planil pokoncu, se opotekel do stene, roke so se mi dvignile, da bi se varoval tistega strašnega in močnega duha se je prijel bojazen: Kričal sem:

»O Bog, o Bog!«

Kajti tam drd menoj, pred mojimi očmi je stal bled in drhteč in napol nezavesten ter z rokami tipal pred seboj, kakor nekdo, ki je vstal od smrti, tam je stal — Henry Jekyll.

Kar mi je pripovedoval v naslednji uri, ne morem zapisati. Videl sem, kar sem videl, slišal, kar sem slišal in pri vsem mi je duša zbolela. In vendar se zdaj, ko je ta trenutek izginil izpred mojih oči, izprašujem: ali je mogoče

to verjeti? In ne najdem odgovora. Moje življenje je omajano v korenini. Spanec me je zapustil. Smrtni strah mi sedi ob strani vsako uro, noč in dan. Cutim, da so moji dnevi šteti, umreti moram. Toda vendar bom umrl neveren. Niti spominjati se ne morem npravne zavrženosti in propalosti, ki mi jo je oni človek odkril, ne da bi me preletela nova groza, čeprav mi je vse pripovedoval s skesanimi solzami.

Povedal ti bom samo eno, Utterson, in to je več kakor dovolj, če se moreš prisiliti do tega, da mi boš verjel: bitje, ki je tisto noč zlezlo v mojo hišo, je bilo po Jekyllovem lastnem priznanju znano pod imenom Hydeja in so ga po vseh kotih naše dežele iskali kot Carewovega morilca.

Hastie Lanyon.

X. poglavje.

Henry Jekyll natančno razloži zadevo

»Rodil sem se 18... kot dedič velikega imetja. Narava me je obdarovala z izrednimi darovi. Bil sem priden in sem polagal veliko važnost na spoštovanje do razuma in dobrote med soljudmi. Vse to bi mi, kakor je videti, dajalo jamstvo za častitljivo in blestečo bodočnost. Najhujša moja napaka je bila v neukrotljivem nagnjenju do veselosti. Nagnjenju, ki bi za veliko ljudi pomenilo srečo. Meni pa je bilo tako težko spraviti to nagnjenje v skladnost s svojimi visoko letečimi željami, da bi nosil svojo glavo ponosno in da bi v javnosti kazal več kakor navadno slovesen obraz.

Tako se je zgodilo, da sem svoje zabave prikrival. Ko sem prišel v pametna leta, sem se začel ozirati okrog ter si dajati računa o svojem napredovanju in o svojem položaju v svetu. Tedaj sem že čutil v sebi globok razdor. Marsikdo bi se bil hvalil z nepravilnostmi, ki bi si jih nakopal na glavo kakor jaz, jaz pa sem jih zaradi visokih ciljev, katere sem si zavil, opazoval in skrival s skoraj bolesto strmežljivostjo. Torej so bile najbrž visoke zahteve v mojem teženju kakor pa nizkotnost mojih napak tisto, kar me je naredilo takega, kakor sem bil.

Črta, ki je v moji notranjosti ločila predele dobrega in hudega, ki ločilo in vežeje človeško dvojno naravo, je bila pri meni še globlje zarazana kakor pri večini ljudi.

Zaradi tega svojega notranjega položaja sem bil prisiljen, da sem globoko in neizprošno premišljal o tistem trdem življenjskem zakonu, ki je po eni strani korenina za vso vero, po drugi strani pa tvori enega najmočnejših virov stiske. Čeprav sem bil v svojem bistvu bitje z dvojno naravo, nisem bil nikakor in nikjer h navec. Obe strani mojega bitja sta bili zame smrtno resni. Mojemu resničnemu jazu je prav tako odgovarjalo, če sem vrgel s sebe vse spone ter se pogreznil v sramoto, kakor če sem se pri belem dnevu mučil za napredek znano-sti ali za lajšanje skrbi in trpljenja. Smer mojih znanstvenih raziskavanj je merila vsa na mistiko in na nadnaravne stvari. Tako se je zgodilo, da je prav to raziskavanje jačilo in razsvetljevalo v meni spoznanje o večnem boju v moji notranjosti.

Vsak dan sem se z moralne in razumske strani v svoji duhovnosti stalno bližal tisti resnici, ki sem zaradi njenega delnega odkritja obsojen na tako strašen polom: to odkritje je v spoznanjih, da človek v resnici ni enotno, marveč dvojno bitje. Rečem dvojno, ker moje lastno spoznanje še ne seže čez to točko. Drugi bodo prišli za mano in me bodo v tem nadkrilili. Da, tvegam si misliti, da se bo človeštvo končno zavedlo, da je človek le sestavina mnogostanskih, neskladnih in neodvisnih bitij. Jaz sem zase po naravi svojega življenja nezmotljivo korakal v eni smeri dalje, a samo v eni smeri. Na moralnem področju in na svoji lastni osebnosti sem spoznal popolni in nedoumljivi razdor v človeku. Videl sem, da sem ob boju obeh narav, ki sta se spoprijemali v področju moje zavesti, mogel trditi, da sem ena izmed njih samo zato, ker sem v resnici imel v sebi obe.

Že zelo zgodaj, celo preden so začela moja znanstvena odkrivanja kazati možnost o takem čudežu, sem se rad zatopil v prijetne sanje z odprtimi očmi in v mislih o tem, kako bi te sestavine v človeški naravi ločil. Govoril sem si, da bi življenje osvobodil vsega tistega, kar je zdaj neznosno, če bi vsako od teh dveh narav presadil v ločeno osebnost. Hudobni bi tako lahko šel svoja pota, ker bi ga rešil misli in vesti njegovega pravičnega dvojčka. Pravični pa bi lahko trdno in zanesljivo vkorakal po svoji stezi, ki drži navzgor, delal bi dobro, kar mu povzroča veselje in bi ne bil več izpostavljen sramoti, ki mu jo pripravlja roka hudobnika, ki mu je po bistvu tuj.